Lietas Nr. 11089095610
Lietas arhīva Nr. SKK-0280-15

LĒMUMS

Rīgā 2015.gada 29.maijā

Latvijas Republikas Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnese I.Radzeviča

tiesnesis P.Dzalbe

tiesnesis P.Opincāns

izskatīja rakstveida procesā krimināllietu sakarā ar apsūdzētā /O.U./ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 27.janvāra lēmumu un

k o n s t a t ē j a

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 7.oktobra spriedumu

/O.U./, /personas kods/,

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 193.^{1}panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā (izdarīts 2010.gada 25.maijā) un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 193.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā (izdarīts 2010.gada 25.maijā) un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 180. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā (izdarīts 2010.gada 25.maijā) un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 193.^{1}panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā (izdarīts 2010.gada 17.jūlijā) un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 193.panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā (izdarīts 2010.gada 17.jūlijā) un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 6 mēnešiem;

atzīts par vainīgu Krimināllikuma 180. panta pirmajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā (izdarīts 2010.gada 17.jūlijā) un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 4 mēnešiem.

Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu (likuma redakcijā līdz 2013.gada 31.martam) /O.U./ noteikts sods brīvības atņemšana uz 1 gadu 6 mēnešiem.

No /O.U./ valsts labā piedzīti procesuālie izdevumi 209,87 *euro* par aizstāvja darbu kriminālprocesā.

Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 7.oktobra spriedumu /O.U./ atzīts par vainīgu un sodīts par diviem

noziedzīgajiem nodarījumiem – tādu datu iegūšanu un izmantošanu, kas dod iespēju nelikumīgi izmantot maksāšanas līdzekli –, katru no šiem noziedzīgajiem nodarījumiem kvalificējot pēc Krimināllikuma 193.[1]panta pirmās daļas.

Turklāt ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 7.oktobra spriedumu /O.U./ atzīts par vainīgu un sodīts par diviem noziedzīgajiem nodarījumiem – sveša maksāšanas līdzekļa nelikumīgu izmantošanu –, katru no šiem noziedzīgajiem nodarījumiem kvalificējot pēc Krimināllikuma 193.panta pirmās daļas.

Turklāt ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 7.oktobra spriedumu /O.U./ atzīts par vainīgu un sodīts par diviem noziedzīgajiem nodarījumiem – krāpšanu nelielā apmērā –, katru no šiem noziedzīgajiem nodarījumiem kvalificējot pēc Krimināllikuma 180.panta pirmās daļas.

Ar Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 27.janvāra lēmumu, iztiesājot krimināllietu apelācijas kārtībā sakarā ar apsūdzētā /O.U./ apelācijas sūdzību, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 7.oktobra spriedums atstāts negrozīts.

No /O.U./ valsts labā piedzīti 120,96 *euro* par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību apelācijas instances tiesā.

Par Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 27.janvāra lēmumu apsūdzētais /O.U./ iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz izskatīt lietu mutvārdu procesā un apelācijas instances tiesas lēmumu atcelt (sūdzībā – galīgo spriedumu noraidīt), norādot, ka apelācijas instances tiesas nolēmums neatbilst Kriminālprocesa likuma 512.panta pirmās daļas, 514.panta piektās un trīspadsmitās daļas (domājams – Kriminālprocesa likuma 514.panta pirmās daļas 5. un 13.punkta) prasībām.

Apsūdzētā ieskatā, apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka viņš nav norādījis tādus apstākļus, kas varētu būt par pamatu piespriestā soda mīkstināšanai. Tiesas sēžu protokolos fiksēts tas, ka viņš savu vainīgumu atzinis pilnībā jau pirmās instances tiesas sēdē. Savukārt tas fakts, ka prokurors krimināllietas iztiesāšanas gaitā četras reizes grozījis apsūdzību, un viņš nav varējis pietiekami ātri ar to iepazīties un paust savu attieksmi, nenozīmē, ka viņš savu vainīgumu nav atzinis. Judikatūrā pausts viedoklis, ka vaļsirdīga atzīšanās konstatējama arī tajā gadījumā, ja apsūdzētais atzinis savas faktiskās darbības, taču apstrīdējis šo darbību juridisko kvalifikāciju. Turklāt tiesa, nosakot sodu, nav ņēmusi vērā to, ka cietušais /N.P./ tiesas sēdē lūdzis samazināt viņam piespriesto sodu.

Turklāt tiesa, apsūdzētā ieskatā, nepamatoti noraidījusi viņa lūgumu par atbrīvošanu no samaksas par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību tiesā, jo nav ņēmusi vērā viņa veselības stāvokli un ģimenes apstākļus. Lūguma pamatotību apliecina lietas materiāliem pievienotās uzziņas par to, ka viņa ģimenei, kurā ir trīs mazgadīgi bērni, jau vairākus gadus ir maznodrošinātās ģimenes statuss, kā arī par to, ka viņam konstatēta smaga saslimšana, kuras ārstēšanai nepieciešami tādi naudas līdzekļi, kurus ģimene viņam nespēj nodrošināt. Apsūdzētais norādījis, ka iepriekšminēto iemeslu dēļ lūdzis atbrīvot viņu no samaksas par advokāta darbu, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 368.panta ceturto daļu, kas noteic, ka tiesa var atbrīvot notiesāto no procesuālo izdevumu piedziņas pilnīgi vai daļēji, ja piedziņa var būtiski ietekmēt to personu mantisko stāvokli, kuras atrodas notiesātā apgādībā, kā arī, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 85.panta pirmās daļas 1.punktu, kas noteic, ka tiesības uz atbrīvošanu no samaksas par aizstāvja palīdzību ir personai, kuras mantiskais stāvoklis izslēdz iespēju samaksu par aizstāvja palīdzību nodrošināt no saviem līdzekļiem, taču tiesa šo lūgumu noraidījusi.

Augstākā tiesa atzīst, ka apsūdzētā /O.U./ lūgums par lietas izskatīšanu mutvārdu procesā noraidāms.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 583.panta pirmo daļu tiesnesis, kuram uzdots referēt, nosaka lietas izskatīšanu rakstveida procesā vai izskatīšanu tiesas sēdē. No šā panta otrās daļas izriet, ka lietas izskatīšanu rakstveida procesā nosaka, ja iespējams pieņemt lēmumu pēc lietā esošajiem materiāliem. Ja nepieciešami papildu paskaidrojumi no personām, kurām ir tiesības piedalīties procesā, vai, pēc Augstākās tiesas ieskata, attiecīgajai lietai var būt īpaša nozīme likuma normu interpretēšanā, nosaka lietas izskatīšanu tiesas sēdē.

Augstākā tiesa atzīst, ka lēmumu iespējams pieņemt pēc lietā esošajiem materiāliem, jo papildu paskaidrojumi no personām, kurām ir tiesības piedalīties procesā, nav nepieciešami, un konkrētajai lietai nav īpašas nozīmes likuma normu interpretēšanā.

Augstākā tiesa atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 27.janvāra lēmums atceļams daļā par procesuālo izdevumu 120,96

euro piedziņu no /O.U./ valsts labā par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību apelācijas instances tiesā, daļā, ar kuru atstāts negrozīts Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 7.oktobra spriedums par procesuālo izdevumu 209,87 *euro* piedziņu no /O.U./ valsts labā par aizstāvja darbu kriminālprocesā, daļā par apsūdzētajam noteikto sodu un galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu. Atceltajā daļā lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, bet pārējā daļā apelācijas instances tiesas nolēmums atstājams negrozīts.

Kriminālprocesa likuma 562.panta pirmā daļa noteic, ka tiesas izmeklēšana un tiesas debates apelācijas instances tiesā notiek sūdzībā vai protestā izteikto prasību apjomā un ietvaros, kurus nevar pārsniegt, izņemot gadījumus, kad apelācijas instances tiesai rodas šaubas par pirmās instances tiesas konstatēto apsūdzētā, dalībnieku vai līdzdalībnieku vainu vai atbildību pastiprinošiem apstākļiem.

Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu, minētās likuma prasības nav ievērojusi.

No pirmās instances tiesas sēdes protokola redzams, ka apsūdzētā /O.U./ aizstāvis tiesas debatēs lūdzis tiesu atbrīvot apsūdzēto no procesuālo izdevumu samaksas par advokāta darbu, atsaucoties uz Kriminālprocesa likuma 85.panta pirmās daļas 1.punktu, savukārt pats apsūdzētais pēdējā vārdā lūdzis tiesu atbrīvot viņu no procesuālo izdevumu samaksas par advokāta darbu, atsaucoties uz Kriminālprocesa likuma 368.panta ceturto daļu (2.sējuma 100., 113.lapa).

Šo lūgumu pamatojumam lietas materiāliem pievienoti /O.U./ laulības apliecības kopija, /O.U./ un viņa laulātās bērnu dzimšanas apliecību kopijas, Rīgas Sociālā dienesta uzziņas kopija par /O.U./ ģimenes locekļu atbilstību trūcīgas ģimenes statusam, izraksts no ambulatorā pacienta medicīnas kartes par /O.U./ veselības stāvokli (2.sējuma 44., 45., 46., 71., 86., 23.lapa).

Savukārt no pirmās instances tiesas sprieduma redzams, ka tiesa noraidījusi lūgumu par apsūdzētā atbrīvošanu no procesuālo izdevumu samaksas par aizstāvja palīdzību, norādot, ka trūcīgās ģimenes statuss piešķirts divu cilvēku ģimenei, kas sastāv no /O.U./ sievas /I.U./ un viņu meitas /A.U./, līdz ar to šis statuss raksturo nevis paša /O.U./, bet viņa ģimenes locekļu materiālo stāvokli, un tādēļ nevar būt par pamatu /O.U./ atbrīvošanai no procesuālo izdevumu samaksas.

Tādējādi tiesa faktiski ir izvērtējusi apsūdzētā /O.U./ aizstāvja lūgumu par apsūdzētā atbrīvošanu no procesuālo izdevumu samaksas par aizstāvja palīdzību, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 85.panta pirmās daļas 1.punktu, proti, sakarā ar to, ka personas mantiskais stāvoklis izslēdz iespēju samaksu par aizstāvja palīdzību nodrošināt no saviem līdzekļiem, taču nav izvērtējusi apsūdzētā /O.U./ lūgumu par viņa atbrīvošanu no procesuālo izdevumu samaksas par aizstāvja palīdzību, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 368.panta ceturto daļu, proti, sakarā ar to, ka šo izdevumu piedziņa var būtiski ietekmēt to personu mantisko stāvokli, kuras atrodas notiesātā apgādībā.

Argumentus par to, ka pirmās instances tiesa nav izvērtējusi viņa lūgumu par atbrīvošanu no procesuālo izdevumu samaksas par advokāta darbu, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 368.panta ceturto daļu, apsūdzētais /O.U./ bija norādījis savā apelācijas sūdzībā, taču apelācijas instances tiesa šos argumentus atstājusi bez ievērības. Apelācijas instances tiesa faktiski atkārtojusi pirmās instances tiesas argumentus par to, ka trūcīgās ģimenes statuss piešķirts nevis pašam /O.U./, bet viņa ģimenes locekļiem, kā arī norādījusi, ka tā nekonstatē jaunus apstākļus, kuru dēļ apsūdzētais būtu atbrīvojams no samaksas par advokāta darbu. Tādējādi apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi apsūdzētā lūgumu par viņa atbrīvošanu no procesuālo izdevumu samaksas saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 368.panta ceturto daļu, proti, nav izvērtējusi, vai šo procesuālo izdevumu piedziņa būtiski neietekmēs to personu mantisko stāvokli, kuras atrodas notiesātā apgādībā, aprobežojoties vienīgi ar vispārīgu apgalvojumu par to, ka nekādus jaunus apstākļus, kuru dēļ apsūdzētais būtu atbrīvojams no samaksas par advokāta darbu, tā nekonstatē.

Ievērojot minēto, Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi visus apsūdzētā /O.U./ apelācijas sūdzības argumentus, kuriem ir būtiska nozīme lietas taisnīgā izspriešanā, un līdz ar to pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 562.panta pirmās daļas pārkāpumu. Minētais likuma pārkāpums atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē, kura dēļ apelācijas instances tiesas nolēmums daļā par procesuālo izdevumu piedziņu no apsūdzētā /O.U./ valsts labā un daļā, ar kuru atstāts negrozīts pirmās instances tiesas spriedums par procesuālo izdevumu piedziņu no /O.U./ valsts labā, atceļams un lieta šajā daļā nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Turklāt Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesas lēmums atceļams arī daļā, ar kuru atstāts negrozīts pirmās instances tiesas spriedums par apsūdzētajam /O.U./ noteikto sodu un daļā par galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu.

Pirmās instances tiesa atzinusi, ka sods apsūdzētajam nosakāms brīvības atņemšanas veidā. Vienlaikus tiesa secinājusi, ka alternatīvo sodu piemērošana nav iespējama, jo apsūdzētajam nav pastāvīgu un legālu ienākumu, kas izslēdz naudas soda piemērošanu, turklāt apsūdzētais izcieš brīvības atņemšanas sodu cietumā, kas izslēdz piespiedu darba noteikšanu.

Savukārt apelācijas instances tiesa šos pirmās instances tiesas secinājumus atzinusi par pamatotiem.

Tādējādi abu zemāko instanču tiesas atzinušas, ka naudas sods par izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem apsūdzētajam nav piemērojams viņa mantiskā stāvokļa dēļ, savukārt piespiedu darbs apsūdzētajam nav piemērojams sakarā ar viņa atrašanos cietumā.

Augstākā tiesa atzīst, ka šādi abu zemāko instanču tiesu atzinumi par apsūdzētajam /O.U./ nosakāmā soda veidu neatbilst Krimināllikuma 46.panta otrajai daļai, kurā norādīts, ka, nosakot soda veidu, ņem vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, kā arī vainīgā personību.

Minētais likumā norādītais soda veidu ietekmējošo apstākļu uzskaitījums ir izsmeļošs un paplašināti nav tulkojams.

Augstākā tiesa norāda, ka saskaņā ar Krimināllikuma 40.panta otro daļu vainīgā mantiskais stāvoklis tiek ņemts vērā, nosakot naudas soda kā pamatsoda apmēru, taču tas nevar būt par kritēriju soda veida izvēlei. Nosakot vainīgajam soda veidu, jāievēro Krimināllikuma 46.pantā otrajā daļā norādītie soda veidu ietekmējošie apstākļi, un tikai tad, kad tiesa, pamatojoties uz šiem apstākļiem, atzinusi par iespējamu noteikt vainīgajam sodu naudas soda veidā, tā, nosakot šī soda apmēru, ņem vērā vainīgās personas mantisko stāvokli (*sk. Augstākās tiesas Senāta 2012.gada 22.jūnija lēmumu lietā Nr. SKK-127/2012*). Apsūdzētā mantiskais stāvoklis nevar būt par iemeslu, lai liegtu viņam piemērot naudas sodu un noteiktu smagāku sodu (*sk. Augstākās tiesas 2014.gada 29.aprīļa lēmumu lietā Nr. SKK-150/2014*).

Analoģiski apsvērumi par soda veida izvēles kritērijiem attiecināmi arī uz soda veidu – piespiedu darbu. Apstāklis, ka vainīgais izcieš brīvības atņemšanas sodu cietumā, neietilpst to apstākļu lokā, kas saskaņā ar Krimināllikuma 46.panta otro daļu ņemami vērā, nosakot vainīgajam soda veidu. Vienīgais apstāklis, kas liedz piemērot vainīgajai personai piespiedu darbu, norādīts Krimināllikuma 40.panta otrajā daļā, proti, piespiedu darbs nav piemērojams darbnespējīgām personām.

Augstākā tiesa atzīst, ka abu zemāko instanču tiesas, nosakot apsūdzētajam /O.U./ soda veidu, nepareizi piemērojušas Krimināllikuma 46.panta otro daļu un tādējādi pieļāvušas Kriminālprocesa likuma 574.panta 1.punktā norādīto Krimināllikuma pārkāpumu, kura dēļ apelācijas instances tiesas lēmums daļā par apsūdzētajam /O.U./ noteikto sodu un līdz ar to arī daļā par galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu atceļams un lieta arī šajā daļā nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Pārējie apsūdzētā /O.U./ kasācijas sūdzībā norādītie argumenti ir saistīti ar pierādījumu vērtēšanu un lietas faktisko apstākļu noskaidrošanu, kas ietilpst apelācijas instances tiesas kompetencē.

Lietā piemērotais drošības līdzeklis – nodošana policijas uzraudzībā – apsūdzētajam /O.U./ atcelts. Augstākā tiesa atzīst, ka drošības līdzekļa piemērošanai šajā kriminālprocesa stadijā nav tiesiska pamata.

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. un 587. pantu, Augstākā tiesa

n o l ē m a

Atcelt Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 27.janvāra lēmumu daļā par procesuālo izdevumu 120,96 *euro* piedziņu no /O.U./ valsts labā par zvērināta advokāta sniegto juridisko palīdzību apelācijas instances tiesā, daļā, ar kuru atstāts negrozīts Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 7.oktobra spriedums par procesuālo izdevumu 209,87 *euro* piedziņu no /O.U./ valsts labā par aizstāvja darbu kriminālprocesā, daļā par apsūdzētajam /O.U./ noteikto sodu un galīgo sodu saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta pirmo daļu.

Atceltajā daļā nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, bet pārējā daļā apelācijas instances tiesas lēmumu atstāt negrozītu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese I.Radzeviča

Tiesnesis P.Dzalbe

Tiesnesis P.Opincāns